

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET ÜGYE

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT MEGALAKULÁSA ALKALMÁBÓL.

A magyar építőművészet barátai örömmel és várakozással nyertek tudomást arról, hogy az építőtevékenység ime nálunk is megindult. Amidőn több mint egy évtizeden át a rajzpapírosra voltunk utalva, s mikor aggodalommal figyelteitük, mint marad el a startnál megint a mi amúgy is sok handicappal terhelt építészetünk a külföld és különösen Németország káprázatos lendülete mellett, talán nem lesz hiábavaló klissé áttekinteni jelen helyzetünket s megvizsgálni, vajjon rendelkezünk-e mindama feltételekkel, melyek mellett az építőművészet ügye hazánkban az óhajtott fejlődésnek indulhat.

Az ugyanis mindnyájunk előtt nyilvánvaló, hogy a kvantitatív munka nem jelenti egyidejűleg a szebb és jobb épületek szaporodását. Híába mutat ki a főváros akárhány ezer újonnan épített lakást és hiába ad ki a tanács naponta megannyi építési engedélyt: a beépített köbméterek számával sajnos, nem gyarapodnak okvetlenül azok az értékek is, melyeket a magyar építőművészet ügye a maga szempontjából értéknek tekinthet. Manapság szerfőlött szokássá vált a dolgokat elég rídeg közgazdasági szempözből nézni. Lépten-nyomon mindenütt igen bölcs és igen józan emberekbe botlunk, akik mindent, de mindent számokkal mérnek, akik szinte reflexszerűen azonnal költségvetésekre, továbbá az állam és a vállalatok teherbíráására hivatkoznak: ez a kedvező körülmény bátorít fel annak az ismert igazságnak a hangsúlyozására, hogy az építőművészet igazi szempontjainak honorálása elsörangú köz- és nemzetgazdasági érdek s hogy az épület legfeljebb olcsóbb, de semmi esetre sem drágább akkor, ha annak tervezésénél az építőművészet mindenkorai posztulátumai figyelembe vétettek. Sajnos, ez az igazság nincs eléggé a köztudatban, sőt az az érzésünk, hogy általában azok a kérdések, amelyeknek az építőművészettel kapcsolatban egy igazi kultúréletet élő társadalom gondolatvilágát foglalkoztatniok kellene, a mi hazai közönségünk számára nem jelentenek

problémákat, bizonyos mértékig érdeklödésük körén kívül esnek. Ez annál csodálatosabb, mert tudjuk, hogy zenei életünk, színházkultúránk, irodalmunk igazán magas fokon állanak, sőt a képzőművészetek terén is, például ami a piktúrát illeti, igenis van bizonyos művészi közvéleményünk és kritikánk is. Mindezt az építőművészetre vonatkozólag alig tudjuk elmondani.

Már pedig nyilvánvaló, hogy ez esetünkben kétszeresen fontos. Nem szabad ugyanis elfelednünk, hogy egy építőművészeti alkotás létrejöttéhez nem elég a művész, ahhoz építetö is szükséges. Egy írö megteremtette művét, ha megírta, s még ha azt a legrosszabb esetet vesszük is, hogy sohasem bírja közreadni írásait, még mindig megmarad a saját művében való gyönyörködésének s késöbbi korok utólagos elismerésének lehetősége. Nyilvánvaló, hogy egy építész ezt nem teheti. Az építész feladatok nélkül egyszerűen nem képes művészetét gyakorolni. Ebböl az is következik, hogy az építőművészeti alkotások mindig csak olyan szerencsés körülmények között jöhetnek létre, amikor tehetséges építőművészekkel egyidőben megértö, sőt művészi igényekkel fellepö publikum is van jelen.

Igaz, van a dolognak egy másik oldala is. A festö, az írö azt mondhatná, hogy az ö alkotásai nem jelentik az emberek elsörendü életszükségletét, mint a házak, s így ez a körülmény kiegyenlítheti a tervezönek és építetönek elöbb leirt egymásraultaltségát. A valóságban azonban ez a kiegyenlítödés nincs meg. Nincs meg egyrészt azért, mert csak a ház (nem pedig a művészi ház) elsörendü életszükséglet, másrészt pedig azért, mert a Műegyetem nem építőművészeket, hanem építészmérnököket nevel, s az építészdiploma nem elsösorban a tehetség, hanem a tudás dokumentuma. Úgy tünik fel egy pillanatra, hogy ilyenformán a Műegyetemben van a bajok forrása, pedig a legtávolabbról sem! Az építés maga nemcsak művészet, hanem mesterség, matematika, sőt ipar is. Ezeket a dolgokat tanítani

kell és ezek együttes tudása nélkül ma már nehezen tudunk modern építőművészt elképzelni!

A dolog így igen komplikáltnak látszik, pedig a kivézető út egyszerű. Tény az, hogy az építetőnek a műalkotás létrehozásánál fontos szerepe van, tény az is, hogy ehhez nemcsak mérnöki tudással, hanem tehetség is rendelkező művész szükséges. Ahhoz, hogy az építetőnek építőművészeti szempontból is igényei legyenek, továbbá hogy az ilyen építető a diplomás építésszek között a művészt felismerje, s hogy végre ilyen formán az alkotásokat váro és az alkotó egymásra találjanak, ahhoz felelt építőművészeti kultúrára van szükség.

Mit értünk építőművészeti kultúra alatt? Értjük mindenekelőtt meglévő építészeti alkotásaink ismeretét és szeretetét. Ezen a téren pedig igen gyengén állunk. Nemcsak hogy nem ismerjük műemlékeinket, de még azzal sem vagyunk tisztában, hogy hol is vannak, az ország, a vidék mely zugában található elrejtve egy-egy olyan épület, mely ha történetesen Németországban vagy Csehországban van, már régóta publikáltak s talán monografusa is akadt volna. Igaz ugyan, hogy ebben a közönség kisebbséget hibás. Építészünk és művészettörténeti íróink tehetnek róla, hogy még ma sincs kimerítő tudomásunk összes, építőművészeti szempontból érdekes emlékeinkről, hogy azok publikálását ne is említsük. Jellemző, hogy irodalmunk ezen hiányán a háboru előtt akkék akartak segíteni, hogy hozzáfogtak egy magyar nyelvű általános építőművészettörténet szerkesztéséhez. El is érkeztek az ókorig, a háboru szakította félbe ezt az igazán nélkülözhető munkát, hiszen bármelyik meglévő mű fordításával is igen boldogok lehetünk, önálló kutatást mi már ezen a téren aligha végezhetünk. Jellemző, hogy nem kímélték a társadást és türelmet egy ilyen kiadványhoz, akkor, mikor *nincs még megírva Magyarország építőművészetének története*, mely igen érdekes s a külföldi érdeklődésre is számot tartó speciális kutató munkára adott volna alkalmat. Így aztán nem szabad csodálkoznunk azon, hogy könyvtárunkban megvan a nyugati kultúrák művészettörténetén kívül a távol keletől az amerikai felhőkarcolóik minden, hazai épí-

tészeti művészettörténetünkől pedig esetleg semmi. Jellemző az is, hogy még az a kor-szak is elfelejtkezett ezt a hiányt pótolni, mely pedig nemzeti stílusunk megalkotásán vajudott, holott a művészettörténeti multi bázisa nélkül a jövőt csak futóhomokra lehet építeni.

De multunk ismerete és megbecsülése csak egyik összetevője az építőművészeti kultúra fogalmának. Természetes, hogy annak legfontosabb része jelenlőkre vonatkozik. A házak, melyek körülöttünk emelkednek, a várost, az összesség otthonát alkotják. Otthonunk berendezését illetőleg pedig jogos és természetes igényekkel lép-hetünk fel. Egyikünknek sem lehet mind-egy, hogy szép régi, ezer kedves reminiscenciát lehelő házakat a telhetetlen bér-házszomj hörpintsen fel, de azt is megköve-telhetjük, hogy pályaudvaraink, áruházaink, közhivatalaink, ahol ezer sürgős dolgnak van naponta, ne ástozzanak és ne ígygjen-kegjenek az ócska cicoma bosszantó kel-lekeivel. Megkövetelhetjük, hogy tereink, utaink szemünknek kellemes ritmusba szed-jék az épületeket, s elvárhatjuk, hogy az adógarasokból emelt középületek alakjában ne gyűlöletes és nemzedékeken keresztül ünt hombárokait építsenek, hanem — utat a tehetségnek! Idegenforgalomról is sok szó van mostanában: jó ha nem felejtke-zünk meg arról, hogy a *legeslegelső be-nyomásokot minden idegen az építészeti alkotásokról meríti*. Vajjon gondolunk-e arra, hogy az épület, a legtermészetesebb, a legmagától értetődőbb ingyen-propaganda helyet foglal-e idegenforgalmi fegyvertá-runkban?

Lehet azonban, hogy ha mindezt egy-szerre kívánjuk, túlkövetelők vagyunk. Ne felejtjük el, az építészeti közfűlés csak a legragyogóbb korszakokban virágozott. Ritkán van az, hogy egy társadalom egy stílus vonásailban önmagára ismerjen! Azt azonban joggal kérdezhetjük, hogy vajlon megteszünk-e mindent egy építőművészeti közvélemény kialakítására? Vajlon felhasználjuk-e úgy a szó, a betű és a kép fegy-verét, mint ahogyan nemcsak a politika, az üzlet, hanem egyéb művészetek is fel-használják. Ha valaki rosszul énekel, azt kifütyülik, a rossz képet leakasztják a fal-ról: de mi történejk a rossz épületekkel?

STOCKHOLMI ZENEPALOTA: A NAGYTEREM

OHSS M. KIB.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

Azokat nem lehet eltákolítani, azok ott állnak, ott merednek, míg csak össze nem dűlnek, vagy le nem égnek, mint mementói indolenciánknak és igénytelenségünknek. Kétszerezesen fontos tehát a független építőművészeti kritika megteremtése, mely emelkedett szempontok szerinti ítéelve, lehetlenné teszi a kontárságot és piedestálra emeli a tehetséget. Építőművészeti kritika legyen az alfája annak a munkának, melyet a közfzlés kialakítására fordítunk.

Mindezek az összetevők, tehát művészeti emlékeink megbecsülése, haladó, tehetség építőművészet és építőművészeti közvélemény oly szorososan szövődnek össze egy társadalom építőművészeti kultúrájává, hogy bármelyiknek hiánya csak torz eredményt szülhet.

Ez a felismerés hozta össze egy táborba mindazon építészeket, akik a Magyar Építőművészeti Társulat megalakítását szükségesnek látták. Elhatározásuk abból a meggyőződésükből fakadt, hogy egyrészt nincs ma olyan szervezetünk, mely építőművészeti kultúránknak fentebb leírt hármasonatkozásban való kialakítására sikerrel vállalkozhatnék, másrészt hogy ezen munka kezdeményezése az építőművészek kötelessége, végül pedig, hogy a jelen idő alkalmas ennek a mozgalomnak a megindítására.

Hogy felfogásukat milyen mértékben igazolják majd az eredmények: ez a jövő kérdése. Mindnyájukban él azonban a lelkesedés és az erős hit a magyar építőművészeti kultúra s vele a magyar építőművészet felvirágzásában.

PADÁNYI GULYÁS JENŐ

STOCKHOLMI ZENEPALOTA: INTARZIÁK A NAGYTEREM FŐAITAJÁN.
EWALD DAHLSSKOG MŰVE

STOCKHOLMI ZENEPALOTA: A LÉPCSŐHÁZ EGY RÉSZLETE

STOCKHOLMI ZENEPALOTA: A KISTEREM

ORSZ. M. KIB.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA